

förankring antingen vid familien, församlingen, yrket eller bygden.

Vi måste dock ha klart för oss at alla försök att tvångsvägen återvända till tidigare befintliga föruttsättningar är orealistiska och att önsketänkande i den riktningen är farliga och oriktiga. Skall vi fortfarande låta begreppet gravvårds-konst vara levande, så måste vi inse att kunsten i detta fall varken kan eller skall vara för hårt fostrande eller dirigerande utan mera en reflex av den tid och de rådande uppfattningar, som den representerar.

Sovjetrussisk krigsgravplass på Tjötta i Nordland

Kirkegårds-konsulent, hagearkitekt Karen Reistad

Etter den siste verdenskrig besluttet den norske regjering å samle de mange spredte sovjetrussiske graver i Nord-Norge.

Gravplassen ble lagt på den flate öya Tjötta, som ligger syd for „De syv söstre“, den kjente fjellrekken med tinder på over 1000 m. høyde.

Et areal på ca. 8 dekar av det gamle hövdingsete Tjötta gård ble sikret til ny gravplass.

Hösten 1951 begynte overføringen til Tjötta gravplass fra ca. 100 forskjellige steder, hvor ialt nærmere 8000 russiske soldater var gravlagt — delvis i utmark — på strekningen fra Finnmarksvidda i nord til Mosjøen i syd. Få av soldatene var kjent ved navn.

Gravplassen er omgitt av solid törrmur, 1,20 m. høy og belagt med grastorv. Steingarden er trukket 20 m. inn fra tilgrensende hovedvei i öst. Smijernsgitter er montert sammen med porten i en 15 m. bred åpning i muren mot hovedveien. Et grasgrodd parti fører opp til det mektige monumentet på höydedraget i vest.

Bautaen hviler på tre kraftige fotsteiner, som er lagt med åpne mellomrom slik at himmel og hav skimtes gjennom sokkelen.

Fra höyderyggen som går nord—syd er det svakt fall i terrenget mot öst, og mot sjöen i vest. Den opprinnelige tette bjerkeskogen er ryddet i en bred gate vestover for å gi synslinje fra skipsleden opp til monumentet på bakkekammen.

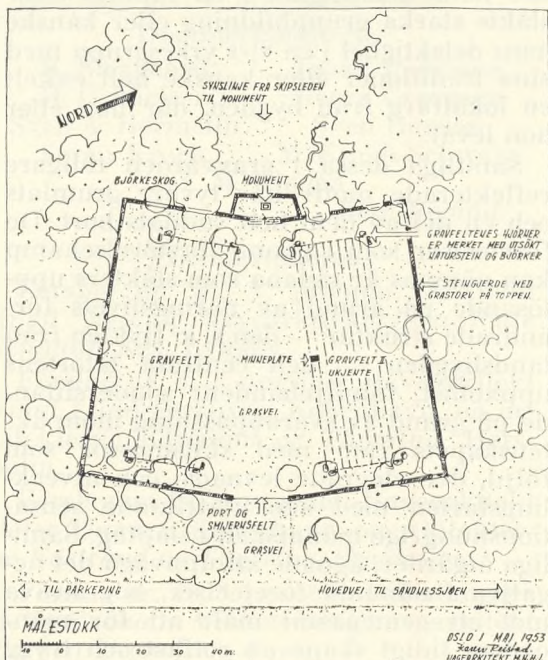
Bjerkebestanden er såvidt mulig bevart inne på gravplassen, og omkring anlegget vokser bjerkene som tidligere.

Det er gravlagt i to adskilte partier — navngitte på gravfelt I. Gravene er plassert hode mot hode, med liggende navneplater på grasbakken. På motsatt side av midtaksen er de mange ukjente soldater gravlagt tett i tett på felt II. En kraftig liggende stein forteller med inskripsjon på russisk og norsk at her ligger de ukjente døde.

Som det fremgår av planen, er gravplassen noe bredere ned mot veien i öst enn på motsatt side i vest. Denne formen binder gravplassen og tilgrensende lende sterkere sammen, slik at gravplassen gir inntrykk av stor rommelighet. „De syv söstre“ skimtes blå og sterke gjennom bjerkeskogen.

Den russiske krigsgravlunden på Tjötta er utført etter planen, som ble utarbeidet i forståelse med en kommisjon fra Sovjet-Samveldet og Det Norske Utenriksdepartement.

Anlegget har bestandige materialer, i samklang med stedets harde natur. Det finnes ikke gruset areal eller hellepartier — all ferdsel går over snauklippet grasbakke. Utenfor muren får grasbakken utvikle seg til blomstereng, mellom kronglete bjerker med enkelte villroser iblant.

149. Sovjetrussisk krigsgrav på Tjötta.